

Затверджено на засіданні кафедри
конституційного, міжнародного та
адміністративного права
протокол №1 від «31» серпня 2022 р.

**ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ
«МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО»
для студентів спеціальності «Правознавство»**

**ТЕМА 1. Поняття, особливості та історія становлення міжнародного права.
Суб'єкти міжнародного права. правонаступництво у міжнародному праві.**

Проблема визначення терміну міжнародне право. Предмет, об'єкт і суб'єкти міжнародного права. Особливості міжнародного права як окремої правової системи. Система і структура сучасного міжнародного права. Галузі, інститути й норми міжнародного права.

Функції міжнародного права. Основні риси сучасного міжнародного права.

Основні етапи розвитку міжнародного права. Перший етап – стародавні часи. Другий етап – від падіння Римської імперії до Вестфальського миру 1648 р. Третій етап – від Вестфальського миру 1648 р. до першої Гаазької конференції миру. Четвертий етап – від Гаазьких конференцій до формування сучасного міжнародного права.

Співвідношення міжнародного публічного права та національного права.

Поняття суб'єкта міжнародного права та міжнародної правосуб'єктності. Види міжнародної правосуб'єктності. Класифікація суб'єктів міжнародного права.

Міжнародна правосуб'єктність держави. Співвідношення територіального устрою держави та міжнародної правосуб'єктності. Україна як суб'єкт міжнародного права.

Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за незалежність. Державоподібні утворення - суб'єкти міжнародного права. Правосуб'єктність міжнародних організацій. Індивіди як суб'єкти міжнародного права.

Визнання держав у сучасному міжнародному праві, його юридичне значення. Форми та види визнання. Способи визнання. Визнання нових держав та урядів, воюючої сторони.

Правонаступництво суб'єктів міжнародного права. Види і підстави правонаступництва. Міжнародно-правове регулювання правонаступництва. Правонаступництво держав щодо міжнародних договорів, державної власності, державних архівів і державних боргів. Правонаступництво України в зв'язку з припиненням існування СРСР.

Законодавство України з питань правонаступництва.

ТЕМА 2. Норми та джерела міжнародного права. Принципи міжнародного права.

Поняття та види джерел міжнародного права. Міжнародний договір. Міжнародний звичай. Взаємозв'язок звичайних і договірних норм. Допоміжні джерела міжнародного права.

Поняття і структура норми міжнародного права. Види та ієрархія міжнародно-

правових норм. Кодифікація норм міжнародного права. Поняття та форми реалізації норм права. Конвенційний, інституційний, нормативний, внутрішньодержавний, організаційно-правовий механізми реалізації норм міжнародного права.

Основні концепції співвідношення міжнародного і національного (внутрішнього) права. Моністична і дуалістична теорії співвідношення міжнародного і національного (внутрішнього) права. Взаємовплив міжнародного і внутрішньодержавного права. Законодавство України про співвідношення міжнародного й внутрішньодержавного права. Імплементация. Трансформація, рецепція, відсилання.

Основні принципи як ядро сучасного міжнародного права. Поняття і класифікація принципів міжнародного права. Міжнародно-правове регулювання основних принципів міжнародного права. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до статуту ООН 1970 р. Заключний акт Ради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р.

Принцип суверенної рівності держав. Принцип незастосування сили або погрози силою. Принцип територіальної цілісності держав. Принцип непорушності (недоторканності) державних кордонів. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів. Принцип невтручання у внутрішні справи. Принцип поваги прав людини. Принцип рівноправності та самовизначення народів і націй. Принцип міжнародного співробітництва. Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань. Принцип поваги та захисту прав людини. Проблеми реалізації принципів міжнародного права.

ТЕМА 3. Право міжнародних договорів

Поняття права міжнародних договорів. Поняття міжнародної угоди. Класифікація міжнародних договорів. Кодифікація права міжнародних договорів. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969р. Законодавство України про міжнародні договори.

Структура міжнародного договору. Стадії укладання міжнародного договору. Повноваження. Договірна ініціатива. Аутентичність та парафування тексту договору. Застереження. Укладання договору. Додатки. Правки до договору. Ратифікація, прийняття, схвалення, приєднання до договору. Депозитарій. Промульгація договору.

Дія та недійсність міжнародного договору. Принцип *pacta sunt servanda*. Термін дії договорів. Пролонгація. Тлумачення міжнародних договорів. Припинення дії міжнародних договорів. Юридичні підстави припинення. Закінчення терміну. Денонсація договору. Перегляд договору. Анулювання договору.

ТЕМА 4. Територія та населення у міжнародному праві

Поняття території у міжнародному праві. Класифікація територій. Державна територія. Територія зі змішаним режимом. Міжнародна територія загального користування. Космічний простір. Правові режими Арктики, Антарктики.

Юрисдикція держави над своєю територією. Територіальне верховенство. Склад державної території: сухопутна, водна, повітряна території та надра.

Правові підстави та способи зміни державної території. Цесія, плебісцит, референдум, ад'юдикація. Неправомірні способи зміни території: анексія, дебелияція.

Поняття і види державних кордонів, їх делімітація та демаркація. Державні кордони

України.

Поняття населення в міжнародному праві. Склад населення. Інститут громадянства. Види набуття громадянства в міжнародному праві. Спрощена процедура набуття громадянства. Позбавлення громадянства. Іноземці, правовий статус іноземців. Національний та спеціальні режими. Особи без громадянства, їх правовий статус.

ТЕМА 5. Дипломатичне та консульське право

Джерела дипломатичного і консульського права. Внутрішньодержавні і закордонні органи зовнішніх зносин. Дипломатичні представництва в іноземних державах. Ранги і класи дипломатичних представників. Структура дипломатичного персоналу. Дипломатичний корпус. Основні функції, привілеї та імунітети дипломатичного представництва. Початок та закінчення місії. Агреман. Вірчі грамоти. Персона non grata.

Консульські представництва. Інститут консульства. Функції консулів. Види консульських представництв. Консульський апарат. Класи представників консульських установ. Екзекватура. Представництво держави при міжнародній організації. Торгівельні представництва. Функції торговельних представництв за кордоном. Спеціальні місії.

Дипломатичний протокол. Історія формування дипломатичного протоколу. Складові елементи дипломатичного протоколу.

ТЕМА 6. Міжнародно – правова відповідальність держав.

Поняття міжнародної відповідальності. Міжнародно-правове регулювання міжнародної відповідальності.

Поняття міжнародно-правової відповідальності. Статті з міжнародної відповідальності держав (*Draft Articles on State Responsibility*).

Підстави міжнародної відповідальності. Відповідальність за порушення договорів. Відповідальність держави за дії органів та осіб, що діють від імені держави. Обставини, що виключають протиправність діяння.

Форми відповідальності за міжнародні протиправні діяння. Види матеріальної та нематеріальної відповідальності держав. Види правопорушень, за які настає відповідальність в міжнародному праві. Міжнародні військові трибунали. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду. Колективна відповідальність організацій за міжнародним правом.

Змістовний модуль II. «Міжнародне гуманітарне право. Міжнародне кримінальне право. Міжнародне економічне право. Міжнародне екологічне право. Міжнародне повітряне, космічне та морське право. Захист прав людини в міжнародному праві»

ТЕМА 7. Право збройних конфліктів (Міжнародне гуманітарне право).

Міжнародне право в період збройних конфліктів — галузь міжнародного права. Види збройних конфліктів. Принципи міжнародного гуманітарного права. Суб'єкти міжнародного гуманітарного права. «Право Гааги». «Право Женеви».

Характеристика чотирьох Женевських Конвенцій та Першого та Другого Додаткових Протоколів до них.

Характеристика міжнародних збройних конфліктів, внутрішніх збройних конфліктів та інтернаціоналізованих збройних конфліктів. Статуси учасників війни. Комбатанти, цивільне населення, військовополонені, поранені. Початок війни і його правові наслідки. Театр війни. Учасники збройних конфліктів. Обмеження засобів і методів ведення війни. Ведення морської війни. Режим воєнного полону. Режим воєнної окупації. Захист цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів. Закінчення війни і її міжнародно-правові наслідки. Нейтралітет у війні.

ТЕМА 8. Міжнародне кримінальне право.

Поняття міжнародного спору. Становлення та розвиток принципу вирішення міжнародних спорів. Конвенція про мирне вирішення спорів 1907 р. Статут ООН. Декларація про принципи міжнародного права 1970 р.

Засоби вирішення міжнародних спорів. Переговори, посередництво, добрі послуги. Міжнародна процедура з примирення. Слідчі комісії. Міжнародна судова процедура. Міжнародний Суд ООН. Міжнародний арбітраж (третейський суд). Розв'язання спорів у міжнародних організаціях. Посередницькі ініціативи України у врегулюванні конфліктів.

Міжнародні протиправні діяння, їх класифікація. Міжнародні фінансові злочини. Міжнародний тероризм. Геноцид. Військові злочини. Злочини проти людства. Агресія як міжнародний злочин.

Індивідуальна кримінальна відповідальність та відповідальність держави за вчинення міжнародних злочинів.

Міжнародно-правове забезпечення боротьби зі злочинністю. Напрями боротьби зі злочинністю, яка має транснаціональний характер. Основні форми міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю.

Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол). Правова допомога у кримінальних, цивільних, інших справах. Екстрадиція злочинців. Роль України в міжнародних організаціях в напрямку боротьби зі злочинністю.

Міжнародно – правова політика боротьби з тероризмом.

ТЕМА 9. Міжнародне економічне право.

Поняття та особливості міжнародного економічного права. Сучасні доктрини міжнародного економічного права. Об'єкти і предмет міжнародного економічного права. Джерела міжнародного економічного права. Міжнародні економічні договори.

Принципи міжнародного економічного права. Суб'єкти міжнародного економічного права. Примусові заходи в міжнародних економічних відносинах. Договірні-правовий та інституційний механізми міжнародних економічних відносин. Новий міжнародний економічний порядок і система міжнародної економічної безпеки.

Міжнародні економічні організації. Головні багатосторонні угоди в галузі міжнародних економічних відносин. ГАТТ/СОТ. Світова організація торгівлі.

Врегулювання міжнародних економічних спорів. Міжнародні економічні організації в системі ООН. Регіональні міжнародні економічні організації.

ТЕМА 10. Міжнародне право охорони навколишнього природного середовища. Міжнародне повітряне та космічне право

Поняття міжнародного екологічного права (міжнародного права навколишнього середовища). Предмет та об'єкти міжнародного екологічного права. Джерела міжнародного екологічного права. Принципи міжнародного екологічного права. Міжнародно-правова охорона повітря. Міжнародно-правова охорона рослинного світу. Міжнародно-правова охорона тваринного світу. Міжнародно-правова охорона Світового океану.

Конвенція ООН з морського права 1982 р. Віденська конвенція про охорону озонного шару 1985 р. Рамкова конвенція про зміну клімату 1992 р. Всесвітня стратегія охорони природи МСОП 1980 р. "Декларація Ріо" 1992 р. ЛАНДШАФТ. Конвенція про захист фауни та флори в Європі 1979 р.

Міжнародні природоохоронні організації. ЮНЕП. МСОП. Європейське агентство з питань навколишнього середовища, Європейська мережа інформації і спостереження за навколишнім середовищем. Основні напрями і пріоритети міжнародного співробітництва України в екологічній сфері.

Поняття і джерела міжнародного повітряного права. Міжнародні польоти, польоти над державною територією. Правове регулювання міжнародних повітряних сполучень. Комерційні права у міжнародних повітряних сполученнях.

Поняття і джерела міжнародного космічного права. Міжнародно-правовий режим космічного простору та небесних тіл. Регламентація діяльності держав з вивчення та використання космічного простору і небесних тіл. Правовий режим космічних об'єктів. Космічні екіпажі. Міжнародні космічні організації. Недержавна космічна діяльність.

ТЕМА 11. Міжнародне морське право

Поняття міжнародного морського права, його кодифікація. Внутрішні морські води, їх правовий режим. Територіальні води, прилегла зона, відкрите море. Континентальний шельф, міжнародний район морського дна, виняткова економічна зона.

Міжнародні ріки, протоки і канали. Багатонаціональні, міжнародні, прикордонні ріки. Каботаж. Міжнародно-правовий режим судноплавства.

Конвенція ООН з морського права 1982 р. Водний кодекс України. Закон України «Про виключну економічну зону».

ТЕМА 12. Захист прав людини в міжнародному праві

Міжнародне співробітництво з питань захисту прав людини. Статут ООН - міжнародно-правова основа співробітництва держав по загальній повазі і дотриманню прав людини і основних свобод. Міжнародна хартія прав людини: Загальна декларація прав людини 1948 р, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року та протоколи до нього (1966 г. і 1989 г.)

Співпраця в сфері прав людини в рамках діяльності ОБСЄ. Людський вимір ОБСЄ.

Міжнародний захист прав жінок і дітей. Конвенція про політичні права жінок 1952 Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 Конвенція про права дитини 1989 року Захист прав людини в діяльності спеціалізованих установ ООН. Співробітництво держав у боротьбі з масовими і грубими порушеннями прав людини. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за неї 1948 р. Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. Конвенція про припинення злочину апартеїду і покарання за нього 1973 р.

Міжнародний контроль за дотриманням прав людини та основних свобод. Діяльність міжнародних правозахисних організацій в сфері дотримання прав людини.

Захист прав людини в рамках діяльності Європейського Союзу – Хартія основоположних прав ЄС 2000р.